

Petőfi Sándor kultusza Kiskőrösön

Kispálné dr. Lucza Ilonával és dr. Filus Erikával Kriskó János beszélget

Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója módot kínál átgondolni a költő kultuszának általános állapotát, az egyes emlékhelyek, intézmények működésének tapasztalatait, a megújulás és megújítás szükségességét. Kiskőrös városa már a korai időktől a Petőfi-kultusz egyik legkövetkezetesebb ápolója és fejlesztője. A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum egykori és jelenlegi vezetőjével, Kispálné dr. Lucza Ilonával és dr. Filus Erikával tekintettük át a Petőfi-kultusz aktuális állapotát és az évforduló kapcsán várható fejlesztéseket és változásokat a szülővárosban.

– *Melyek az első nyomai a kiskőrösi Petőfi-kultusznak?*

Lucza Ilona – Már az 1850-es években nagyon sokan foglalkoztak Petőfivel, elsősorban az eltűnésével. A legfontosabb kérdés egy hiteles életrajz összeállítása volt, amihez pontos adatokra lett volna szüksége az életrajz írójának, de az életűtnak mind az eleje, mind a vége kérdőjelekkel van tele. Petőfi annyira ismert volt, és annyira nem hitték el, hogy véglegesen eltűnt, hogy a legváltozatosabb történetek keringtek róla. Ő maga is többféleképpen nyilatkozott az életrajzi tényeiről. Minden életrajz a születési hellyel és idővel kezdődik, és nála már itt elakadtak.

1857 januárjában a kiskőrösi evangélikus lelkész, Sárkány János olvasta a *Vasárnapi Ujság* felhívását, hogy jelentkezzen, aki bizonyosat tud Petőfi születéséről. Sárkány János iskolatársa volt Petőfinek, és úgy tudta, hogy a költő Kiskőrösön született. Evangélikus lelkészként az anyakönyvekben keresett bizonyítékot. Meg is találta a keresztelési bejegyzést, és elküldte a *Vasárnapi Ujságnak*. A születési hely kérdése ezzel a közléssel nyugvópontra jutott, bár Petőfi a dokumentumokban továbbra is eltérő adatokat szerepeltet. Ezekben olyan rovatok vannak, mint származási hely, illetőség, lakhely és természetesen a születési hely is. Mi, erre való tekintettel, még jó 20 évvel ezelőtt összegyűjtöttük azokat az okmányokat, ahol ezek a rovatok szerepeltek. Megnéztük alaposan, hogy milyen kérdésre születtek az egyes válaszok. Azt tapasztaltuk, hogy ahol születési helyet kérdeztek, ott Petőfi mindenütt következetesen Kiskőröst nevezte meg.

Ezt az 1857-ben, a *Vasárnapi Ujság*ban megjelent, születésre vonatkozó közlést tekinthetjük a kiskőrösi Petőfi kultusz kezdetének. Ennek az eredményes közlésnek a mintájára próbálták meg a halál helyét is legalább ilyen bizonyossággal megállapítani, de ez nem volt sikeres.

A kultusz újabb meghatározó állomása 1862, amikor szobrot állítottak Kiskőrösön Petőfi Sándornak. Ez volt a világ első köztéri Petőfi szobra. Ekkor jelölték meg emléktáblával a szülőházat is. A szobor ma is itt áll a szülőház

udvarán. Eredetileg az evangélikus iskola udvarán állították fel, amely akkor a település legimpozánsabb helyének számított. A kultusz ápolása szempontjából a legnagyobb hatású lépés kétség kívül az volt, amikor a Magyar Írók és Művészek Társasága megvásárolta a szülőházat.

Filus Erika: – A vásárlást megelőzte egy vizsgálat, amely az eredetiséget igazolta. Akkor még éltek a tanúk, akik tudták, hogy Petrovics István mészáros mester melyik házat bérelte ki abban a rövid időben, ameddig mészárszéket működtetett Kiskőrösön. A tanúk elbeszélése és a célzott beszélgetések alapján Jókai Mór és a Magyar Írók és Művészek Társasága meg tudták állapítani, hogy valóban ez volt a keresett ház, ahol a költő megszületett. Magam azt gondolom, hogy ha Jókai is elfogadta, és meggyőződéssel tudta állítani, hogy ez a költő szülőháza, akkor ekkora időtávlatból nincs oka az utókornak kételkedni ebben. A szülőház avatására 1880-ban került sor.

A ház mindig is kultuszhely volt, de nem volt mindig teljes egészében látogatható. Eltelt jó néhány évtized, míg eljutottunk oda, hogy mára a teljes épület Petőfi Sándornak szentelt, múzeumként működő emlékhely. A 20. század elején csak a tér felé néző tisztaszoba volt látogatható, nem volt berendezett enteriőr, ahogyan azt a látogatók már jó néhány évtizede megszokhatták. Olyan emlékhely volt, ahová be lehetett térni, le lehetett tenni a koszorút, ahol mód volt az elmélkedésre, üdögélésre, de az egész még nem volt intézményesített kultuszhely. Ennek ellenére rengetegen jöttek, a ház mindig is fontos szerepet játszott Kiskőrös kulturális életében. Identitásképző helyé vált, ahol a helybéliek és az alkalmi látogatók időről időre megemlékeztek Petőfi Sándorról. Kiskőrösön a szilveszter nem egyszerűen csak az évváltás ünnepe, hanem a költő születésének ünnepe is, amit a helybéliek nagyon komolyan vesznek. Az utóbbi 20 évben vált rendszeressé a kulturális-tematikus Petőfi-szilveszterek gyakorlata. Korábban is hangsúlyos esemény volt, kivált a kerek évfordulók alkalmával.

Szerencsés helyzetben van a város, hiszen nagyon jó helyen van a szülőház. A terület régen is a város központja volt, már a Petrovics család kiskőrösi tartózkodása idején is, és ez minden időben elősegítette a kultusz ápolását. Hála Istennek, a történelem is kegyes volt hozzá, mert az 1820-as évektől napjainkig eredeti formájában megmaradt.

- *Sohasem pusztította tűzvész, vagy nem fenyegették a területrendezési elképzelések?*
- *Leégni nem égett le, de azért olykor adódtak problémák. Istenes József könyvében írja például, hogy egy alkalommal lángra kapott a nádtető, de sikerült megmenteni a házat.*

- *A szülőházban kiállított tárgyak között van-e olyan, amely igazolhatóan a Petrovics család tulajdona volt, vagy korabeli bútorszat és tárgyak láthatók az egyes termekben és tárlókban?*

Lucza Ilona: – A szülők bizony súlyos anyagi gondokkal küszködtek 1838 után. Az ezt követő években több, Solt megyei településen próbálkoztak újra talpra állni, és több olyan hely is volt, ahol tetemes adósságot hagytak volna maguk után, ha szó nélkül odébbállnak. Az idős Petrovics viszont nagyon tisztességes, becsületes ember volt – valószínűleg Sándor is tőle örökölte a gerincét –, aki nem akart adóssággal a háta mögött távozni. Az adósságok fejében számos helyszínen ott hagyták a személyes tárgyaikat, bútoraikat. Így történt ez Szalkszentmártonban és Dömsödön is. Kéri Gyula: „*Friss nyomon*” című művében feldolgozza azokat a Petőfi relikviákat, amelyekről kimutatható volt, hogy hol gyűjtötték őket. Ezeket az adatokat elfogadja hitelesnek a szakirodalom. Kimondható, hogy a bemutatott tárgyak és bútorok ténylegesen a család tulajdonai voltak. Ami konkrétan Petőfi tárgyait illeti: nagy pipatóriuma volt, nagyon sok pipáról azt őrizte meg az emlékezet, hogy a költő tulajdona volt. Ha ezek egy része tévedés, és valójában nem Petőfihez, hanem a családhoz tartoztak, akkor is relikviának számítanak. Ennyi idő elteltével ezeket nagy biztonsággal szétválogatni már nem lehet. Aztán volt egy csomó olyan tárgy, amiből sok mindenkinek lehetett, ugyanúgy, ahogyan Petőfiének is. De szerintem nem is ez a lényeg. A lényeges az, hogy az adott tárgy úgy hasson ránk, hogy képes legyen Petőfi személyét megidézni.

Itt van a szülőházban például Petrovics István szekrénye, a ládája, itt van az ágyuk, amelyekről az előbb említett kézikönyv alapján igazolhatóan állíthatjuk, hogy az egykoron a családé volt. Ki van állítva például Petőfi apjának a pipája, amiről még Petrovics István állította, hogy az apjáé volt. De valójában mindegy is, hogy a családhoz tartozott-e, az emlékezet úgy őrizte meg, hogy az a bizonyos pipa Petrovics István apjáé volt. Ezeknél a tárgyaknál ne azt keressük, hogy tényleges relikvia-e vagy csak egy korhű, autentikus tárgy. Magam a Petőfi-kultusz tárgyairól így gondolkodom. Amit nem bolygattak 150 évig, azt most felesleges ilyen-olyan, tudományosnak kikiáltott szempontok alapján bizonygatni, hogy mégsem eredeti Petőfi-tárgy, hanem Jókaié volt, csak Petőfi kölcsönvette. Ennek sok értelme nincs. Az egyes tárgyak valóban képesek hozzáőni a látogatókhoz, növelik a hely presztízst, erősíthetik a kötődést Petőfihez meg a szülőkhöz. Mi Kéri Gyula gyűjtése alapján elfogadjuk a kiállított tárgyakat eredetinek. Számos esetben más, igaznak ítélt információ is megerősít bennünket ebben. Ilyen például a Kalla Zsuzsa és Ratzky Rita szerkesztésében 1997-ben megjelent *Beszélő tárgyak – a Petőfi család relikviái* című kötet. Mindazt, ami abban a kötetben található, el kellene fogadni hitelesnek, hiszen annak az alapja is a Kéri-könyv.

– *A kultusz gyökerei visszanyúlnak az 1860-as évekre. Voltak-e csúcsidezőszakai, és voltak-e pangásos időszakok?*

Filus Erika: – A kultusz intenzitásában is van hullámvás. Nem lehet mindig csúcsra járatni ezt sem, kellenek olyan időszakok, amikor egy adott szinten műkö-

dik, vannak rendezvények, vannak megemlékezések, összességében él és működik a kultusz. De ebből kell hogy legyenek kiugrások, amelyek érthető módon a kerek évfordulók időszakában csúcsosodnak ki. Ilyen volt a 100., a 150., és ilyen lesz a 200. évforduló is. Ezekhez általában olyan nagy beruházások, események és történések köthetők, amelyeknek máig hatásuk van. Ilyen például, hogy 1973-ban, a 150. évforduló kapcsán kapott Kiskőrös városi rangot. Bizonyára volt a várossá nyilvánításnak más előfeltétele is, de az nyilvánvaló, hogy a döntés erősen kapcsolódott a Petőfi 150-hez. 1973-ban épült fel a művelődési ház is. Az idő közben művelődési központi rangra emelkedett intézménynek nyilvánvaló kultúraszervező szerepe van a városban és környezetében az évfordulóktól függetlenül is. Nagyon remélem, hogy a Petőfi 200 is olyan eseménysorozat lesz itt, Kiskőrösön, amely megerősíti, és egyben gazdagítja is a hagyományokat. Megvannak azok az alapok, amikre lehet építeni, és lesznek a kultusz-ápolásban egészen új elemek is. Ezek lehetnek komoly rendezvények éppúgy, mint az alkalomra épített különféle emlékművek, monументumok, vagy a hosszabb távra tervezett épületek vagy intézmények, amelyeket 100 év múlva is helytálló lépésként fognak értékelni az utódaink.

– *Mit értenek Petőfi-centrum alatt?*

– Kiskőrösön földrajzi értelemben is nagyon jó a Petőfi-emlékhelyek, illetve emlékpontok eloszlása. Közvetlenül a szülőház mellett van az irodalmi múzeum, a műfordítói szoborpark, itt található a Magyarországon egyedülálló, egész alakos Szendrey Júlia szobor, és itt áll a szülőház udvarán a világ első köztéri Petőfi szobra, néhány lépésnyire az egykori mészárszéktől. Az épület ugyan ma már nem látható, de emléktábla, illetve emlékoszlop jelöli az üzlet egykori helyét. Nagyon közel esik ezekhez a nagy Petőfi szobor, az evangélikus templom, a múzeum épülete a korszerű, szép látványtárakkal, a templom mellett pedig a János Vitéz Látogatóközpont. Minden itt van egy helyen, ami szintén erősítheti a kultusz érdemi ápolását, és szerencsés adottságot jelent a rendezvények szempontjából is. Közel van minden, és könnyű mozgatni is a közönséget egy-egy rendezvény alkalmával.

Lucza Ilona: – Az évfordulók arra is nagyon jók, hogy amikor már ellaposodna a megszokott ritmusú és szerkezetű kultusztevékenység, akkor egy újabb lendület jöjjön. Mint amikor fellép a vándor a hegy csúcsára, és már mindent látott, akkor a leballagó szakasz már tartalmaz egy következő vágyat. Újabb csúcsok után tekintget az ember. Az évfordulóra megteremtődik valami, mert koncentrálnak az erők, a gondolatok, az elképzelések, csiszolódnak a tervek, és kialakulhat valami olyan, amiből már épülhet a következő szakasz, jöhet egy újabb csúcs, amiről majd megint leballaghatunk. A 150 éves évfordulóról, 1973-ról szó esett már. A 175 éves évforduló nagyon jó alkalom volt arra, hogy a megyei múzeumi szervezeti struktúrából kiváljunk, és a város hazakérje a kultusz helyszíneit és relikviáit egyaránt. Ezen az évfordulón engedélyezték, hogy kiváljunk a megyei szervezetből.

– A 150. évforduló után a szülőházon és az irodalmi múzeumon kívül még nem sok minden tartozott a kultuszhelyek és tárgyak közé. Hogyan épült ki mindaz, ami ma látható és látogatható?

– 1984-ben megalakult az Országos Petőfi Sándor Társaság. A város vezetője akkor dr. Oláh Pál volt, akinek nagyon színvonalas elnökséget sikerült összehoznia, és nagyon sok olyan szakmai támogatója és tanácsadója volt, akik a műfordítói szoborparkot, illetve a képzőművészeti gyűjtemény kialakítását kezdeményezték. Eredetileg az volt a cél, hogy a szülőház és Petőfi, valamint a szülőváros és Petőfi között legyen valami híd a társművészetek felé. A tudatos összekapcsolódás 1998 óta van, azóta, hogy a városé lett a múzeum. Addig a Képtár városi kezelésben működött, a szülőház és múzeum meg megyei kezelésben, és könnyen belátható, hogy úgy azért nehezebb összehangolni a meglévő értékeket, ha más és más gazdája az érintett intézményeknek.

– Amikor a város lett a fenntartójuk, automatikusan több forráshoz is jutottak?

Lucza Ilona: – Az volt a vezetői elképzelésem, hogy először is el kell fogadtatni a városban a Petőfi-házat. Amíg a megye volt a fenntartó, a helyiek úgy kezelték, mint ami helyben van ugyan, de közel sem biztos, hogy a miénk, hogy valódi közünk van hozzá. Mindenekelőtt ezt a szemléletet kellett megváltoztatni. Elkezdtünk olyan rendezvényeket szervezni, amelyekbe behívtuk a városlakókat. Lassú folyamat volt. A következő célom az volt, hogy kerüljünk be az irodalmi emlékházak véráramába, hogy megismerjenek bennünket. Ha visszaigazolható ötlettel jelentkeztem, és volt a célhoz illeszthető pályázat, akkor támogattak. Nagyon sok olyan sikeres pályázatunk volt, amelyekkel apró lépésekben, nem nagyot álmodva, de mindig sikeresen előre léptünk. Ezek többnyire olyan ötletek voltak, amelyekről, ha nem is kaptak támogatást, még nem omlott össze semmi. Ha viszont sikerült a megvalósításuk, valamivel mindig bővültünk. Nekem mindig is az apró lépések taktikája volt az elvem, és ez működött, mert úgy vettem észre, hogy ha egy tervezett fejlesztéshez nem túl nagy összegeket kértünk, szívesebben adtak, mintha elragadott volna bennünket a hév. A várost nem pumpoltam, nem is tudtam volna. Azt hiszem, az apró lépések taktikájának köszönhetően tartunk ma ott, ahol. Amikor megbizonyosodtunk egy ötlet sikerességéről, akkor kitartóan végigvittük. Így jött létre például a néprajzi látványtár, amit kétszer is megpályáztunk. Elsőre nem nyert, de második alkalommal igen, és nagyon jó fogadtatásra talált.

És hogy a város hogyan kezelte a múzeum és az emlékház, illetve a fejlesztések ügyét? Hála Istennek, szabad kezet kaptunk tőlük. Az én vezetésem alatt így volt, és azt hiszem, az utódom esetében is így van. A tisztán szakmai kérdésekbe a város soha nem szólt bele. Az előző polgármester is úgy gondolta, és úgy gondolja a jelenlegi is, hogy az intézmények és fejlesztésük jó kezekben vannak, tegyék a dolgukat a legjobb szakmai meggyőződésünk szerint. És jöttek is az

eredmények sorra, amik visszaigazolták az elképzeléseink helyességét és megalapozottságát.

– *A János Vitéz Látogatóközpont az én olvasatomban a kultuszápolásnak már egy hamisítatlanul 21. századi eszköze. Milyen pluszt adott a múzeum eddigi tevékenységéhez?*

Filus Erika: – 2022 január elsejétől került vissza a látogatóközpont a múzeumhoz. Amikor 6 évvel ezelőtt létrehozta a város, akkor rögtön a múzeumhoz kapcsolták. Később a fenntartója a város egyik cége lett, és ennek eredményeként egy ideig kereskedelmi, anyagi szempontok szerint működött. Időközben lejárt a fenntartás 5 éves időszaka, és valamit kezdeni kellett vele. Egy nagy komplexumról van szó, nagyon modern, 21. századi látványvilággal, hang- és fényeffektusokkal, amely nagyon átélhető módon mutatja be a János vitézt. Tényleg piacképes, nagyon jó kiállítás, de amikor visszakerült hozzánk, elkezdtük egy kicsit múzeumosítani.

– *Több múzeumpedagógiát vittek a tevékenységébe?*

– Múzeumpedagógiai foglalkozások addig is rendszeresen voltak, a változás inkább az, hogy rendszeresen igénybe vesszük a különféle múzeumi rendezvényekre is a látogatóközpont emeleti részeit. Emellett elkezdtük erőteljesen propagálni a meghatározó szakmai és kulturális lapokban. A közelmúltban a Petőfi Irodalmi Múzeum folyóiratában, a *Magyar Kultúrában* jelent meg egy, az eddigiektől jelentősen eltérő szemléletű összefoglaló a látogatóközpont kiállításáról. Úgy vélem, teljesen jogos elvárás, hogy ha a látogatóközpontot bekapcsoljuk az intézményünk vérkeringésébe, mert hozzánk tartozik, akkor tükrözze a mi ízlésünket. Már látszanak az első változások, például a múzeumi bolt kínálatán. Meggyőződésünk, hogy nem csupán olyan dolgokat kell árusítani egy múzeumi üzletben, amiről csalhatatlanul tudjuk, hogy eladható. Továbbra is tartunk különféle divatos karkötőket, karszalagokat is, de mellettük ízlésformáló tárgyakat is.

– *Megszüntették a látogatóközpont eredendően üzleti, profitérdekelt jellegét?*

– Megszüntettük. Számoltunk a rövid távú bevételkieséssel, de hiszünk abban, hogy hosszabb távon többet teszünk a fiatalokért az érdemi szemléletformálással, mint bármekkora anyagi bevétellel.

– *Hogyan viszonyulnak a gyerekek a kiállításához?*

– A János Vitéz Látogatóközpont kiállítását nagyon szeretik a látogatók. Elsősorban általános iskolás, főként ötödikes gyerekekre számítunk, akik ismerik, mert már tanulták a *János vitézt*. Tudjuk a gyakorlatból, hogy ha csak frontálisan elmondunk egy ismeretanyagot, akkor az elmondottak nagy része kihullik. Nem lehetünk biztosak benne, hogy a gyerek egy idő után figyel-e még, hogy

megjegyzi-e a hallottakat, vagy elengedi a füle mellett. Az ismeretanyag nagy része ezzel a módszerrel elvész, kiesik. De ha leültetjük, és adunk neki valamilyen manuális feladatot az ismeretanyaghoz kapcsolva, már sokkal több minden megmarad az emlékezetében. És ha teljesen bevonódik, ha végig mehet egy vezetett úton, egy labirintuson, ahol a történet minden egyes részlete megelevenedik, és feladatokat oldhat meg közben, akkor később sokkal könnyebb a tudatából előhívnia az élményszerű ismereteket. Miközben végigjárja az útvonalat, idézeteket hall a *János vitézből*, gyönyörű az installáció, nagyon jók a hang- és fényeffektusok. Az a meglátásunk, hogy tényleg ez kell. A 21. századi gyermeknek, ha valami nem inger-gazdag, ha nincs csúcsra járattva az összes érzékszerve, akkor nagyon nehéz maradandó élményt nyújtani, főként a kultúra területén. Olyan kiállítást kell elé tárunk, ahol folyamatosan változó az ingerkörnyezet, olyat, amely folyamatosan fenntartja az érdeklődését. És fontos az is, hogy ne vegyen igénybe túl hosszú időt, amíg végigjárja. Nem lehet folyamatosan 100 százalékon pörögni, az a 20–25 perc, ami alatt egy 5–6 fős kiscsoport végig ér a labirintuson, elegendő ahhoz, hogy még ne legyen sok, hogy ne unjanak rá. Ez elég idő ahhoz, hogy elvarázsoljuk a látogatókat, főleg a gyerekeket, elég idő ahhoz, hogy megismerjék részleteiben a történetet, hogy bizonyos fontos motívumok bevésszék. És elég arra is, hogy bizonyos erkölcsi kérdéseket feszegezzünk. Például, hogy jogos-e a zsványtanya felgyújtása, benne a zsványokkal? Hogyan ítélné meg morálisan, hogy elviszi-e Jancsi a pénzt, vagy sem? Mindig van egy kicsi idő a séta közben arra, hogy ilyen kérdésekről is szó essék, de itt sem eshetünk túlzásokba, hogy ne fáradjanak el a séta végére. Tündérország a katartikus pontja a túrának, felszabadultan jönnek ki a labirintusból. A végén a látottakra épül egy múzeumpedagógiai foglalkozás.

– *Képes-e a látogatóközpont egynél többször is élményt nyújtani, vagy mindig csak az újaknak jelent meghatározó élményt?*

– Kap új információt az a gyermek is, aki már nem először jár itt. Amikor valaki először megy végig az útvonalon, az többnyire letaglózva, libabőrösen jön ki a labirintusból, azzal az érzéssel, hogy: „Úristen, de jó!” Ez később leülepszik benne, képes visszaidézni az emlékezetébe egy-egy helyszínt, és amikor újra eljön, többnyire már nem az osztályával, hanem a családjával, eleve már más közegben mozog, más hatások érik, már bennfentesként mutatja be a szüleinek és a testvéreinek a legizgalmasabb momentumokat. Ekkor következik be egy erőteljes megerősítés, az élményei tartósabbakká, részletesebbekké válnak. Tudja, hogy mire számíthat, hogy melyik helyszínen mi várható, hogy az út körülbelül meddig fog tartani, mit kell majd tennie, és esély van arra, hogy egy kicsit jobban körülnéz, elmélyül azokban a részletekben is, amelyeket az első látogatás eufóriájában elmulasztott.

– *Mi idézi elő az eufóriát?*

– Amikor először megy végig valaki az úton, számos szokatlan dologgal találkozik. Sötét van, csak irányított fényeket lát, és jól összeválogatott hangeffekteket hall, mert mindvégig gyönyörű zene szól. Valóban annyiféle az élmény, hogy nem lehet egyszerre mindenre figyelni és mindent egyenlő intenzitással befogadni. Ez is olyan, mint egy nagyon jó, hagyományos kiállítás: amikor először végigjárjuk, elraktározunk, megértünk a felszínből valamit. És ha sok időnk van, és többször visszamegyünk, ahányszor csak újra látjuk, annyi új réteget fedezhetjük fel a kiállításnak. A szándék, amely létrehozta a látogatóközpontot, eleve számolt ezzel a hatással. Soha nem lehet elégszer látni, úgy gondolom.

– *Mit tudnak tenni az állandó kiállítás vonzóvá tételéért? Be lehet-e csalogatni a fiatalabb korosztályokat is egy irodalmi múzeumba, viszonylag kevés interaktív elemmel?*

Lucza Ilona: – Nem könnyű a helyzet. Adva van a feladat, hogy a költő emléke ne vesszen el. Adva van egy másik feladat, hogy a kiállításból ne legyen egy illusztrált életrajz. A harmadik feladat, hogy a kiállítás ne álljon csupán jól összeválogatott versidézetekből. És mindehhez adódik még egy negyedik feladat is, a vizuális megjelenítés, ami nem a mi szakterületünk, nem is mi döntünk a megoldási módok között, ezt a látványtervezők többnyire professzionális módon megoldják. Sok fejtörést okoz, hogy miként álljon össze egy hagyományos célú kiállítás, amelynek az a küldetése, hogy sikeresen átadjon egy jól meghatározott tartalmat.

Azt a meglévő, időt álló tartalmat kell egyrészt meghatározni, hogy a költő halála óta eltelt 170 évben mi vált feltétlenül bemutatandóvá, mit kell, vagy mit illik kerülni, miről jobb inkább hallgatni, mit kell hátrébb sorolni, mi kapjon prioritást. És persze, mindezt úgy, hogy érdekes és figyelemfelkeltő legyen? Nehéz feladat úgy megtervezni és összeállítani a tárlat anyagát, hogy a látogató kapjon valami információt is arról, hogy Petőfi életének rövid 26 éve milyen cikcakkosan és milyen változatosan telt el, és hogyan lehet ebbe beleilleszteni a 21. századi igényeket, technikai megoldásokat, hogy legyen valami, ami elvárja a látogatótól, hogy önmaga jusson el az élményhez. Tényleg nagyon nehéz.

Filus Erika: – Volt egy hosszú ideig fennálló vélekedés, hogy a múzeum a tudományosság letéteményese, a benne dolgozók, mint egy szekta papjai, elefántcsonttoronyban, elzárkózva a külvilágtól, magukban végzik a tudományos munkát. Ma már mindenki számára nyilvánvaló, hogy nyitni kell, alkalmazkodni a látogatók igényeihez. Mert ha csak annyi történik, hogy 3–4 tablót felhelyezünk a falra, az önmagában nem fogja bevonzani a látogatókat, a múzeum pedig nem tudja teljesíteni a küldetését. Vigyáznunk kell arra is, hogy megmaradjanak a hangsúlyok. Tisztában vagyunk vele, hogy a látogatóközpont esetében a gazdag, feldúsított látvány a központi hatáselem. A létrehozásakor nem az volt a cél, hogy a szövegről, vagy a megírás háttéréről tudjon meg a látogató valami generálisan újat, hanem

az elbeszélő költemény képi megjelenítése állt a középpontban. De nagy szükség van arra is, hogy egy hagyományosabb szerkezetű, állandó kiállítása is legyen a múzeumnak, ami egy kicsit talán a régebbi időket idézi. Van benne technika, van benne például vetítés, meg egyéb különlegességek, de mégis, a komoly szövegek jelentik a gerincét, amelyekhez aztán kapcsolhatunk olyan további információkat, amelyek megismeréséről már maga dönt a látogató, például érintőképernyők segítségével. Így utána tud menni egy-egy témának, módja van a mélyebb megismerésre. De akinek kevesebb ideje van, vagy nem különösebben mély a Petőfi iránti érdeklődése, ő is megtalálhatja a maga örömét anélkül, hogy halálra unná magát a hosszadalmas magyarázatokon. A feladatunk, hogy ezzel a megújuló kiállítással olyan információ-együttest kínáljunk, ami az általános iskolás gyermeknek is és a területen jártas felnőttnek is képes használható és érdekes, új tartalmakat nyújtani. Érzékeljük, hogy mekkora ugrások, olykor szakadékok vannak az egyes generációk között, hogy nagyon megváltoztak az iskolai elvárások, hogy a mai generációk kapcsolódása talán már jóval lazább a Petőfi-jelenséghez, mint akár csak egy vagy két generációval ezelőtt. De vannak ma is jó és megnyugtató példák is. Ma is elsősorban pedagógus-függő, hogy a gyerekeknek milyen lesz a viszonyulása Petőfi Sándorhoz. Ha azt látjuk, hogy van az érintett diákok, a pedagógusok és a szülők részéről fogadókészség, akkor emellé a múzeum már oda tudja tenni a maga kínálatát. Az idén egyébként nagyon sok kiállítás megújul országszerte, nem csak Petőfihez kapcsolódóan. Feladja a leckét, hogy miként lehet ezek sorából valahogyan kitűnni? Mert abban azért erősen hiszünk, hogy a mi kiállításunk a legjobb.

– *Az új állandó tárlat miben tér el a korábitól?*

Lucza Ilona: – Azt domborítjuk ki, hogy a hét éven keresztül alkotó fiatalember mi mindent volt képes megteremteni. Érintjük az útkeresésben az iskolákat is, de a hét alkotó év áll a középpontban, és ennek a hét évnek a jelentősebb állomásai az irodalomban. Komoly hangsúlyt kap a próza, amelynek az eddigi kiállításban nem volt túl nagy szerepe. A hét év bemutatása kronologikus sorrendben, tematikus rendben kerül a közönség elé, amelyet megszakít egy-egy erősebb impulzus: a *János vitéz*, 1848, vagy az *Úti levelek*. És lesz egy gyújtópontja a kiállításnak, a végső, nagy fal, aminek a leírásától tartózkodom, legyen meglepetés a látogatóknak!

– *Feltétlenül indokolt volt új állandó kiállítással előállni?*

– Az új kiállítás segít megtalálni Petőfi titkait az életútban. A koncepciója pedig az – és ezt a látványtervezők találták ki – hogy a külső falakon Petőfivel kapcsolatos dolgok mennek, a belső falakon pedig olyan személyek és témák jelennek meg, amelyek kapcsolatosak vele. A barátai vannak ott, a színészet, a családtagok, Szendrey Júlia például. A környezete kerül belülre. Nagyméretű fotók, poszterek, printek segítik a vizualitást, szinte meghökkentenek, amikor először szembesülünk velük.

– Ön az országos hatókörű Petőfi Társaság elnöke. Felteszem, hogy átgondolt víziójuk van a 200. évforduló méltó megünneplésére. Mi jut Kiskőrösnek a gazdag kínálatból?

– Hogy milyen program lesz Kiskőrösön az emlékévek ideje alatt, az a város elhatározásán múlik. Alakult egy emlékbizottság, amelyben a folyamatban lévő nagy pályázatok elméleti alapjait dolgoztuk ki. Bekerültek a programba olyan elemek, mint például a civilek és a Petőfi emlékhelyek, valamint az ott működő önkormányzatok kapcsolata.

Ahol működik a Petőfi-kultusz, oda érdemes tervezni is valamit. Szalkszentmárton biztosan ilyen lesz. Van még más kiemelt helyszín, például Dömsöd. Ott két olyan épület is van, hogy élő Petőfi emlékhelyet lehetne belőle csinálni. Most Dömsöd is benne van a felújításban érintettek körében, és ez nagyon jó, mert rendben lesznek végre az épületek. És ott van még Mezőberény, ahol nagyon intenzív munka folyik, és hát ne hagyjuk ki Kiskőröst semmiképpen. A pályázatokhoz az elvi alapvetéseket elfogadták, ezek alapján írják ki a pályázatokat. Az Országos Petőfi Sándor Társaság önmagában, források nélkül nem sok mindent tud tenni.

– A Google naptár szerint csak ebben az évben több mint 50 rendezvény lesz Kiskőrösön. Hol vannak a súlypontok, melyek a legfontosabb várható történések?

Filus Erika: – 2020. október 17-én, a szülőház megnyitásának 140. évfordulóján megalakult a Kiskőrös Petőfi 200 Emlékbizottság. Fontos, hogy az országban elsőként. Ez is jelzi a város, meg az együttműködő intézmények szándékát, hogy kellő időben kezdjenek el gondolkodni a teendőkről. Nagyon komoly dokumentáció állt össze a 2020/2021-es évben. Vannak olyan nagyobb léptékű tervek, amelyek a város hatáskörébe tartoznak. Ilyen például, hogy megújul a múzeum szinte minden egysége. Az energetikai projektbe bekerült az emlékmúzeum, a látványtár épülete, ahol padlófűtésre állunk át, fűtéskorszerűsítés, szigetelés, nyílászárócsere történt.

– Nem késtek el kissé ezzel?

– Most érkezett el a lehetőség. Az emlékévként a kormánydöntés szerint a 2022–2023-as év, de a kiemelt időszak a 2022. szeptember 1-től a következő év augusztus 31-ig tartó, teljes tanévnyi szakasz. A szülőház felújítása elkészült. Elkerülhetetlen volt, hogy egy rövid időre bezárjunk a felújítás miatt. Ez a záloga annak, hogy még évtizedekig rendben legyen a ház. Az állagmegóvási munkálatok, szavatolják, hogy hosszabb ideig nem kell majd hozzányúlni a szülőházhoz.

A felújítások mellett vannak olyan, kisebb léptékű fejlesztések, mint például a verspadok és mesepadok. Ezeket a sétányon és a János Vitéz Látogatóközpont mellett láthatjuk. Azt szeretnénk elérni velük, hogy Petőfi benne legyen a mindennapokban. Hogy séta közben olyan padra ülhessen le bárki, ami kényelmes ülőalkalmatosság, de olvasható rajta egy Petőfi-vers. Elkészült egy versautomata is,

ami a műfordítói szoborpark bejáratánál áll. Petőfi műveit több mint 50 nyelvre fordították le. Ez az automata képes érzékeltetni, milyen óriási dolog, hogy ennyi országban képesek a saját nyelvükön élvezni Petőfi költészetét. Megújul az úgynevezett Petőfi-vonal is, amely a városban található, Petőfihez kapcsolódó helyeket köti össze különleges faburkolattal. A tervezésében még Lucza Ilonának volt nagy szerepe. Ezt a burkolatot most újra cserélik. Az érintett helyeken egy-egy Petőfi idézet található, például az evangélikus templom előtt, a Jókai szobornál, a szökőkútnál, azokon a helyeken, ahová ezt a vonalat követve eljuthat az érdeklődő. Itt is az volt a szándék, hogy a mindennapok részévé tegyék Petőfit azok számára is, akik a városban élnek, és azok számára is, akik célzottan az ő kedvéért látogatnak el Kiskőrösre. Nehezen tudják kikerülni ezeket az emlékeztetőket, hiszen szinte beléjük botlanak. És pontosan ez volt a szándékunk velük.

– *Programdömping lesz?*

– A múzeumban a terveink szerint megmaradnak a régi, évtizedek óta bevált menetrend szerint szervezett programok, amelyek a költő születéséhez és halálához, Szendrey Júliához, vagy október 6-hoz kapcsolódnak. Ezeket újítjuk és dúsítjuk fel a helyi iskolák és óvodák segítségével. Azt kérjük tőlük, hogy látogassák a múzeum rendezvényeit. Ha eljön a városba egy neves történész vagy irodalmár előadó, vagy ha a magánygyűjtők felkínálják az anyagaikat bemutatásra, akkor segítsenek az intézmények abban, hogy minél szélesebb közönség előtt hangozzanak el az előadások. Úgy gondoljuk, hogy ez nagyon jó lehetőség az iskoláknak, de azért nem egyszerű a feladatunk. A tapasztalataink jók, és dolgozunk azon, hogy még gördülékenyebb legyen az együttműködésünk.

– *Kitart majd a városlakók lendülete 2023. augusztus 31-ig ebben a programözönben? Mennyire tekintik a sajátjuknak Petőfi Sándort a kiskőrösiek?*

– Van még mit tennünk, bár a sajátjuknak tekintik a költőt. Meg vagyok győződve arról is, hogy bár minden kiskőrösinek erős kötődése van Petőfihez, de feladata a múzeumnak is, az iskoláknak is és a családoknak is, hogy erősítsük ezt a viszonyt. Ha valaki úgy találkozik a kultusz különféle elemeivel, hogy a családjából már számos információnak a birtokában van, akkor könnyebb a dolgunk. Ha ezeknek az ismereteknek csak töredékével rendelkezik, esetleg annyival sem, akkor bonyolultabb a dolgunk. Ha kiküldünk száz meghívót névre szólóan, és ha minden szóba jöhető felületet is igénybe veszünk a közösségi médiában, ha ott vagyunk a tv-ben és a rádióban, azaz rendszeren felvezettünk egy eseményt, akkor is gyakran azt tapasztaljuk, hogy a vártnál jóval kevesebben jönnek el. Ez azért rossz érzés, mert olyan színvonalú a kínálat, hogy nem is nagyon értjük, miért maradnak távol? Érzékelhető egyfajta fásultság, és a vírushelyzet is visszavetette a látogatottságot, ez tény. Sokat kell még dolgoznunk az érdeklődés újbóli felkeltésén. El kell

érnünk, hogy ne előnyökért, ne ötösért, hanem belső indíttatásból jöjjenek el a rendezvényeinkre.

Lucza Iлона: – Nekem ez húsz éves kudarcom volt. Tipikus reakció, hogy Kiskőrösön semmi sem történik. Ez fáj a legjobban, mert igazságtalan. Úgy vannak a Petőfi-emlékhelyekkel a kiskőrösiek, mint a levegővel. Itt van a szemük előtt, az életük természetes velejárájának tekintik, hogy naponta elmennek a Petőfi-ház előtt. Ugyan miért mennének be az épületbe, amikor már számos alkalommal jártak ott? Feleslegesnek gondolják. Ugyanakkor van itt egy értelmiségiekből és érdeklődőkből álló mag, akik alig várják, hogy találkozhassanak új információforrással vagy élményforrással, tehát jönnek minden lehető alkalommal. És van egy meglehetősen képlékeny tömeg, akikre akkor számíthatunk, ha valamiért érintve vannak. Például, ha a gyermekük vagy az unokájuk szerepel. Akkor ott van az egész család.

– *Van-e számottevő turisztikai vonzása Petőfi Sándornak Kiskőrösön? Javított-e a helyzeten, hogy bekerültek a közelmúltban a történelmi emlékhelyek közé?*

Filus Erika: – A történelmi emlékhellyé nyilvánítással bekerült az intézmény egy másik nagy szervezetbe. A történelmi emlékhelyek hálózata összekapcsolódik oly módon is, hogy ingyenes a gyerekeknek a belépés és az utazás. Csak jelentkeznie kell az iskoláknak, és el tudnak jutni olyan emlékhelyekre is, ahová korábban az anyagiak hiánya miatt nem juthattak volna el. A Nemzeti Örökség Intézete az emlékezetpedagógiát most nagyon preferálja. Várható, hogy az elkövetkezendő időszakban buszok sokaságával hozzák majd a diákokat.

Bács-Kiskun megyében léteznek kulturális tematikus útvonalak. Azt a célt szolgálják, hogy az emlékhelyek összekapcsolódjanak, és egy kétnapos kirándulás keretében a múzeumon kívül még számos egyéb látnivalót is be tudjanak iktatni a csoportok a településen vagy a környezetében. A cél az, hogy ne egy túlfeszített, csak kulturális elemekből álló programot kínáljanak, hanem legyen mód a lazulásra is például egy fürdőben. Így talán könnyebben mozdíthatóak lesznek a diákok a kulturális tartalmak befogadására is.

A kerek évforduló kapcsán tapasztaljuk a média kiemelt érdeklődését. A sajtómegjelenések aktuálisan ráirányítják a figyelmet Kiskőrösre és a Petőfi kultuszra. Minden bizonnyal vonzerőt jelent majd az átrendezett állandó tárlat is. Amikor egy régi kiállítást lebontunk és jön helyette egy új, az akár éveken keresztül érezhető a látogatószám megemelkedésében.

– *Van-e olyan gasztronómiai termék, amely Petőfihez köthető?*

– Polgármester úr határozott kérése volt a vendéglátósokhoz, hogy legyen egy olyan állandó, 2–3 ételből összeállított és újragondolt „Petőfi kedvence” nevű menü, aminek része lehet egy hagymás rostélyos vagy bármilyen káposztás étel. Lényeges, hogy az emlékévkészítésében hozzáférhető legyen.

– *Petőfi nevéhez nem köthető italféleség?*

– Kötődik hozzá a kávélikőr, ami elkészült, már kóstoltuk is. A kávélikőrnek vannak adatolható előzményei Petőfi életében. Természetesen csak az összetevőket ismerjük, a pontos arányokat nem, így ez ízlés szerint készülhet, édesebb, likőrösebb formában, vagy akár egy kicsit erősebb változatban is. Egy komoly helyi cég vállalkozott az elkészítésére. Szép címke készült hozzá, és már palackozzák.

– *Izgalmas arcuati elemek jellemzik a 200. évfordulót. Engem meglepett a napszemüveges Petőfi.*

– A napszemüveges Petőfi a megye logója. A Petőfi-arc tudatosan épített a fiatalok érdeklődésének megszerzésére, ezért a napszemüveg. És felkérték egy fiatal színészt, Bánföldi Szilárdot, akinek az a dolga, hogy az emlékévé teljes tartama alatt megszemélyesítse a költőt. A mi logónk konvencionálisabb. Mi vállaltan arra törekszünk, hogy ne csak a fiatal korosztályok, hanem mindenki találja meg a maga Petőfijét az évfordulón.

Lucza Ilona: – A Petőfi társaságban nagy figyelmet fordítunk a fiatalok bekapcsolására. Minden évben megrendezzük a Petőfi nevet viselő iskolák találkozóját. Kevés Petőfi nevet viselő középiskola van az országban, és akik eljönnek, élményekben gazdagodva térnek vissza a saját településükre. Legutóbb Mezőberényben azt tapasztaltam, hogy nagyon lelkesen készültek a fiatalok a találkozóra. A találkozónak mindig van olyan része, amire már az iskolában fel lehet készülni. Idén az ARC-poétika volt a téma, ami nagyon tetszett azért is, mert többféle értelmezésre adott lehetőséget.

További küldetése az Országos Petőfi Sándor Társaságnak, hogy összefogja azokat az embereket is, akik nem Petőfi-kutatók, hanem egyszerűen csak szeretik Petőfit. Szeretnek előadásokat hallgatni, szeretik a Petőfi-verseket, a Petőfi verseire született dalokat. A találkozók alkalmával az adott település Petőfi emlékhelyére megyünk, délelőttönként van egy konferencia, ahol a település helytörténésze elmondja a legfontosabb helyi kötődéseket, és van egy beszámoló a Petőfi-kutatás aktualitásairól, illetve a Petőfi-szakirodalomból kiemelhető tematikában két előadó. Ezt követően megnézzük közösen a környék Petőfivel kapcsolatba hozható látnivalóit. Nagyon örülök annak, hogy főként az idősebb korosztályok és a fiatalok körében ma napig eleven Petőfi kultuszának ápolása.

– *Érzékelik-e, hogy a fiatal korosztályok egy része már nem tartja eléggé korszerűnek a 200 éve született költőt?*

Lucza Ilona: – Petőfi a mi időnkben sem volt feltétlenül népszerű, és ezt ő maga ronthatta el, mert annyira világosnak, azonnal megérthetőnek tündek a versei, nem igényelték, hogy hosszan foglalkozzunk vele. Ezt tapasztalom ma is, ám csak akkor jutunk erre a következtetésre, ha felszínesen ismerjük őt. Ha alaposan

elmélyedünk a prózájában és a verseiben, elámul az ember, hogy micsoda zseni, micsoda költői eszközöket használ! Lehet őt korszerűtlennek tartani, de ennek az az oka, hogy nem ismerjük kellőképpen. Könnyű megelégedni a felszínnel, mondván, hogy Ady milyen izgalmas, tele van rejtvényel, milyen öröm, amikor megfejtjük a szimbólumait, és hogy micsoda műgonddal szerkesztette meg a köteteit! És mennyivel több az asszociációs lehetőség például József Attilánál! Ez így is van – első látásra. Petőfinél ezekért a felismerésekért meg kell dolgozni. És ezt a fáradságot már nem veszik, csak azok a kevesek, akik erős szándékkal meg akarják látni mindezt a műveiben. Tény, hogy sokan csak a felszínig jutnak el vele kapcsolatban. Olyan ez, mint amikor bepillantunk egy kiállításba. Ott van a globális vizuális kép, megnézzük, jó, nem jó, értem, látom, és már megyünk is. Ennyi.

– *Őn szerette Petőfit és az írásait középiskolás diákként?*

– Bevallom, hogy én sem szerettem Petőfi középiskolás koromban. Rajongtam Adyért és József Attiláért, szerettem Madáchot, és Arany Jánost éppúgy nem fedeztem fel magamnak, mint ahogy Petőfit sem. De amióta sokat foglalkozom vele, döbbenetes mélységeket fedezek fel a költészetében! A laikusok agyába beleivódott kitörölhetetlenül, hogy Petőfi egyszerű, akit könnyű megérteni. Az irodalomról meg a művészetekről viszont olyan vélekedés él, hogy a kevesek művészete, amiért nagyon meg kell dolgozni. Ha pedig Petőfiért nem kell erősen megdolgozni, nem is lehet valóban jelentős figurája az irodalomnak. Azért dolgozunk többek között, hogy eloszlassuk ezt a tévhitet.

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

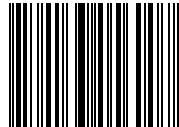

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8. | telefon: +36 76 501 240 | e-mail: info@print2000.hu
www.print2000.hu

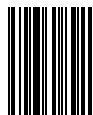

2023. JANUÁR

ISSN 013-3056X

9 770133 056007

2 3 0 0 1

ÁRA: 800 Ft (ELŐFIZETŐKNEK 600 Ft)

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

nka

Nemzeti Kulturális Alap